

”Bara ett första steg”

En konsekvensbeskrivning av minskat statsstöd från studieförbunden i Örebro län

Studieförbunden i Örebro län är en del av många länsbors vardag och bidrar till en ökad folkhälsa, demokrati, till människors möjlighet att påverka sitt eget liv, till ett rikt fritids- och kulturliv, integration och till att höja utbildnings- och bildningsnivån i samhället.

Förbunden försöker bidra till målen i Regionala utvecklingsstrategin, folkhälsomålen, kulturplanen och att vara en resurs för att möta olika samhällsutmaningar i kommunerna.

En viktig infrastruktur för att folkbildning ska kunna bedrivas är att studieförbunden har ett robust stöd från det offentliga som kan möjliggöra den infrastruktur som behövs i form av personal, lokaler och i de fall det behövs även investeringar. Hittills har statsbidraget varit det starkaste stödet för att upprätthålla just denna infrastruktur.

Studieförbunden i Örebro län befinner sig dock i en situation där stödet skärs ned kraftigt och de tvingas till stora förändringar i sina organisationer. Denna enkla kartläggning har därför försökt att belysa vilka förändringar som sker och vilka konsekvenser som vi redan ser i länet av regeringens minskade stöd till studieförbunden. Främst utifrån hur det påverkar invånare i länet och deras möjlighet till att delta i folkbildningsverksamhet.

Tydligaste konsekvenserna hittills:

- Studieförbundet Kulturens bildningsverksamhet lade ner vid årsskiftet. Tidigare fanns 10 studieförbund som hade statsstöd via Folkbildningsrådet för sin verksamhet i landet och i Örebro län. Idag (mars 2024) finns bara nio studieförbund kvar.
- Mellan 20-25 årsarbetare färre hos studieförbunden i länet jobbar med den fria och frivilliga folkbildningen jämfört med förra året. De flesta av dessa har redan slutat, men några slutar under 2024. Minskade resurser innebär också mindre medel till att arvoda cirkelledare framåt.
- Studieförbunden ser att de inte kommer kunna ha lika mycket tid till att vara stöd för individer och föreningar i länet i deras möjlighet till utveckling.
- Den lokala förankringen påverkas då studieförbundens lokaler som samlingslokaler försvinner på flera orter. Det har sagts upp vissa lokaler eller görs inom kort i Kumla, Karlskoga, Lindesberg, Lekeberg, Hallsberg, Hällefors, Askersund, Laxå och även i Örebro.
- En försiktighet råder gällande uppstart och utveckling på grund av sämre och otryggare ekonomiska förutsättningar. Dessutom har nya villkor för statsbidrag just införts där det ekonomiska utfallet också är delvis okänt för de närmsta åren.
- Studieförbunden kommer att profilera sig tydligare inom olika områden vilket kan göra att vissa grupper blir nedprioriterade, några grupper eller målgrupper kan behöva byta studieförbund. Det får de naturligtvis hjälp med i så fall.

- I vissa fall införs högre deltagaravgifter för studiecirklar och för att tex hyra replokal.
- Finansiering för insatser för asylsökande kommer inte längre från Folkbildningsrådet utan måste sökas via riktade projektbidrag tex via Länsstyrelsen eller AMIF. För några år sedan var det flera studieförbund som jobbade med målgruppen asylsökande, idag är det bara 2 studieförbund som gör det med nämnda finansiering. Migrationspolitiken där nyanlända förmodligen framåt ska bo i "ankomstcenter" på vissa orter påverkar också.

Flera studieförbund säger att det här tyvärr "bara är ett första steg" och att det kan komma att krävas fler åtstramningar 2025 och 2026. Konsekvenserna kanske dock inte syns tydligt på samhällsnivå förrän om flera år.

Hur kommer länsborna att märka det här?

- Studieförbunden kan erbjuda mindre stöd till individer, föreningar och församlingar som bedriver eller vill bedriva folkbildning. Färre kvalitetshöjande insatser som tex utvecklingsarbete kring demokrati, jämställdhet mm och mindre insatser för pågående folkbildning är konsekvenser som pekas ut av några studieförbund.
- Tidigare kunde föreningslivet få ekonomiskt stöd via studieförbunden, det är inte längre möjligt enligt nya villkor och regler vilket i vissa fall försvagat föreningslivet. Det här är en konsekvens som redan syns.
- Projektansökningar med riktade insatser har vissa fall fått ersätta fria och frivilliga insatser. Folkbildningspedagogiken finns till viss del kvar i dessa projekt men det innebär mindre utrymme för människors eget driv och engagemang och mer politisk styrning.
- Grupper som kräver mycket stöd kan inom kort bli utan. Ett av förbunden nämner att den arbetsinsats för som krävs för deras funkis-verksamhet inte kommer klara sig. Ett annat förbund kommer lyckas prioritera sin funkis-målgrupp men då på bekostnad av några andra som inte får lika mycket stöd.
- En farhåga är att kulturlivet i länet påverkas negativt när färre personer kan jobba med lokala kulturarrangemang etcetera.
- Vilka konsekvenser som kommer av färre mötesplatser och möten mellan människor, färre demokratistärkande samtal och kulturyttringar kanske inte märks direkt.

Hur mycket sänks/sänktes det ekonomiska stödet?

- För Örebro läns del kommer det ungefär 9 miljoner kronor mindre till länets studieförbund 2024 jämfört med 2023. 2026 kommer det att gå uppskattningsvis 19 miljoner mindre i statsstöd till länet än 2023 om Tidöpartiernas budgetförslag röstas igenom även för kommande år.

- Redan tidigare hade statsstödet legat still utan uppräknning mellan 2016-2023 vilket inneburit en urholkning med cirka 30 % om vi också tar hänsyn till kostnadsökningar och inflation.
- Till det har de flesta kommunerna i länet sänkt eller inte räknat upp sina stöd på många år. Om kommunerna följt inflationen hade höjt stödet från 2013 till 2023 med ungefär 4,7 miljoner kronor vilket motsvarar ungefär 50% av vad dagens kommunala stöd är i länet.
- 2024 års stöd till studieförbunden i länet från Region Örebro län sänktes med 2,3% jämfört med 2023.

Annan påverkan på studieförbundens verksamhet?

- Pandemin påverkade självklart studieförbundens roll som mötesplats och liksom föreningslivet har det i flera grupper varit trögt eller krävts mycket jobb för att starta upp igen efter pandemin.
- Ett kraftfullt kvalitetsprogram inleddes 2020 och har sedan dess förändrat arbetssättet då mer kvalitativa arbetsinsatser, dokumentation och administration krävs för varje arrangemang, studiecirkel och kulturprogram. Varje insats kräver mer arbete och kostar alltså mer.
- Vissa nya kvalitetskrav har också haft inverkan att det krävt förändringar som av vissa samarbetsparter och föreningar upplevts som svåra.
- Redan efter valet 2022 sändes signaler från Tidöpartierna om en kommande sänkning av statsstödet vilket var en oroande faktor och när budgetpropositionen presenterades i september 2023 bromsades verksamheten ned ordentligt.
- Ett nytt statsbidragsvillkor och modell infördes av Folkbildningsrådet från 2024 men som vid införandet fortfarande inte gav svar på flera frågor om ekonomiska förutsättningar vilket också skapat en osäkerhet som bromsat upp satsningar och utvecklingsarbete.

Vad sker med studieförbundens lokaler som samlingsplatser i kommunerna?

- Några av studieförbunden lämnar eller har nyligen lämnat egna lokaler i Kumla, Karlskoga, Hällefors, Lindesberg, Askersund, Laxå och även vissa typer av lokaler i Örebro. Det påverkar möjligheten att mötas i dessa kommuner.
- Alla förbund som har kontor i Örebro har kvar sina huvudkontor med möteslokaler i Örebro.
- Färre replokaler för band när sådana har sagts upp i främst Karlskoga men även i Örebro.

- I vissa fall kommer studieförbund hyra in sig i andra föreningarnas lokaler i olika orter. Det positiva är att det stöttar föreningen. Negativ konsekvens kan möjligen bli att det minskar möjlighet till egen verksamhet för studieförbund och nya inriktningar/idéer om det inte samspelar med hyresvärdsföreningen.

Kommer man nå samma typer av målgrupper?

- Folkbildningen kommer fortsätta att försöka nå en ökad mångfald människor för att de ska kunna vara en del i samhället och påverka sina egna liv. Men en del målgrupper kräver större arbetsinsatser för att hitta, nå och möta på rätt sätt. I ett läge där färre personer jobbar inom folkbildningen är det inte svårt att lista ut att studieförbunden inte kommer lyckas lika bra med det som innan.
- "Vi prioriterar målgrupper nu" säger flera studieförbund. Det är både en del av deras arbete med att tydligare profilera sig inom olika områden men också ett måste för att klara sitt uppdrag kopplat till de försämrade förutsättningarna.
- Vissa kurser kommer få höjda avgifter, hyror för replokaler har höjts i vissa fall.
- Ett par av studieförbunden kommer hitta sätt att göra sig mindre bidragsberoende inom vissa områden och därmed öka kursavgifterna, för att ha resurser till exempel demokratihöjande insatser eller annat där man vill nå resurssvagare målgrupper eller sänka trösklar av andra skäl.

Vad behövs nu? (nedan uppmaningar till tjänstepersoner och politiker i länets kommuner)

Även om studieförbunden och deras verksamhet just nu upplever många motgångar och försvårande ekonomiska förutsättningar är folkbildningen fortsatt minst lika viktig och behövs i länets alla kommuner. För att det ska vara möjligt kan följande stöd behövas från länets kommuner och andra aktörer, tex regionen och myndigheter.

- Ekonomiskt stöd från regionen och kommunerna måste höjas och räknas upp årligen för att inte urholka folkbildningen ytterligare. Stödet från kommunerna hade varit 50% högre om man räknat upp med inflationen de senaste tio åren. Det är den nivån man skulle behöva komma upp i.
- Lokalkännedom. Studieförbundens personal kommer inte vara tillräckligt många för att kunna ha örat mot marken överallt. Hjälp oss med inspel om vilka behov, intressen och möjligheter som finns i din kommun.
- Samverkan. Att kunna vara i kommunens lokaler, bibliotek, familjecentraler och göra saker tillsammans kommer vara viktigare än någonsin.

- Värna det fria och frivilliga, demokratin och det fria ordet och kulturlivet genom att fortsätta se folkbildningen som en viktig del i samhällsutvecklingen och ta upp samverkan med civilsamhället som en viktig del i era styrande dokument och arbetssätt.
- Signalera i den mån ni kan från kommunerna exempelvis inom SKR att statens fortsatta stöd till folkbildningen är viktig även för era kommuners möjlighet till insatser kring att öka bildnings och utbildningsnivån, integration, folkhälsa, ett rikt kultur, fritids och föreningsliv.

För frågor eller dialog om denna konsekvensbeskrivning, kontakta Cecilia Lönn Elgstrand, länsbildningskonsulent cecilia.lonn.elgstrand@olbf.nu